

ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

У пропонованій статті подається модель оцінювання педагогічної практики студентів 3 курсу в умовах кредитно-модульної системи.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Прийнятий Україною і відображений у державних документах з питань освіти стратегічний курс країни на інтеграцію в світовий і європейський культурно-освітній простір актуалізує дослідження в галузі порівняльної педагогіки стосовно теорії і практики реалізації вимог низки міжнародних декларацій (Лісабонської, Сорбонської, Болонської) щодо підвищення якості освіти, мобільності студентів і викладачів, узгодження навчальних планів і програм через застосування кредитно-трансферної системи, уніфікації дипломів про вищу освіту та наукових ступенів освітянами країн Європи. Оскільки вирішальну роль в інтеграційних процесах відіграє освітянська громада, то головна увага дослідників має сконцентруватися на модернізації саме педагогічної освіти провідних країн європейського континенту. Отже, дослідження в галузі порівняльної педагогіки мають зосередитися на вивченні передового педагогічного теоретичного і практичного досвіду зарубіжних систем освіти взагалі і педагогічної освіти зокрема в країнах Європи з метою впровадження позитивних інновацій у навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів для пошуку оптимальних шляхів інтеграції національної системи освіти в європейський культурно-освітній простір для реалізації вимог Болонської декларації, підписаної Україною.

Дослідження виконується згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов „Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном” та в межах проекту «Педагогічна освіта: європейський вимір» (Державний реєстраційний № 0104U000529).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У зв'язку з підписанням Україною Болонської декларації постає завдання по переходу до оцінювання досягнень студентів за кредитно-трансферною системою (ESTC), тобто актуалізуються пошуки адекватних моделей та засобів оцінювання результатів навчальної діяльності майбутніх учителів під час аудиторних занять, а також педагогічної практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема професійної педагогічної підготовки у науковій літературі розглядається як на рівні складових цього процесу (О. Бондарєвська, В. Кан-Калік, В. Краєвський, З. Равкін, О. Щербаков, П. Щербань та ін.), так і в цілому (О. Абдулліна, І. Зязюн, О. Мороз, С. Єлканов, Р. Сеульський В. Сластьонін та ін.). Це дослідження, що стосуються формування педагогічної культури (О. Барабанщиков, В. Бенін, В. Гриньова, І. Відт, Н. Крилова), педагогічного мислення (А. Леонтєв, О. Лук, Г. Сухобський), педагогічної діяльності (Ш. Амонашвілі, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, І. Прокопенко), педагогічної майстерності (Б. Абрамян, Н. Бабиц, Г. Брагіна, А. Мудрик, Н. Тарасевич), педагогічної творчості (В. Загвязінський, В. Кан-Калік, Ю. Львова, М. Нікандров, А. Піскунов) тощо. Професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя присвячено дослідження М. Соловей, Є. Спіцина, В. Кудіної, де вони пропонують власне бачення моделі оцінювання педагогічної практики студентів 4-5 курсів [1]. Оцінювання ж педагогічної практики студентів 3 курсу залишається ще поза увагою науковців.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Отже, мета означеної статті полягає у спробі окреслити зміст педагогічної практики студентів 3 курсу та запропонувати авторську модель оцінювання її результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Педагогічна практика студентів 3 курсу являє собою навчальну практику з виховної роботи (5 семестр, 54 години, 1,5 кредити). Формулюючи цілі практики, ми керувалися чотирма компонентами складу соціального досвіду (знання, засоби діяльності, досвід творчої діяльності, досвід емоційно-ціннісних ставлень).

Отже, метою навчальної практики студентів III курсу є:

1.засвоєння знань про систему виховної роботи школи, про види і форми планування виховної роботи, її аксіологічні засади, про чинники формування ціннісних ставлень, про форми, методи і прийоми педагогічного впливу на особистість дитини, форми виховної роботи (масові, групові, індивідуальні), про види й особливості професійної позиції вчителя, про умови успішності та норми психолого-педагогічної підтримки дитини, про методи переконання, методи організації життєдіяльності учнівського колективу (виховні заходи різнобічного змісту, цілепокладання у виховній роботі), про зворотно-оцінні методи, про сутність педагогічної діагностики, її цілі, об'єкти, етапи, функції, напрями, методи; про напрями діяльності класного керівника, необхідні для нього особистісні якості та про сутність функцій класного керівника;

2.розвиток комунікативних умінь спілкування з учнями, вчителями, класним керівником, створення умов для взаємодії, взаємопорозуміння, взаємоповаги, комунікативних умінь створювати психологічно сприятливу атмосферу для проведення педагогічної діагностики навчально-виховного-процесу; спеціальних умінь обирати методи педагогічної діагностики, адекватні її цілям; інтелектуальних умінь аналізувати, систематизувати та узагальнювати отримані результати різними засобами (наприклад, за допомогою схем, таблиць, матриць тощо);

3.розвиток професійних умінь творчого характеру з проектування навчально-виховного процесу з урахуванням даних педагогічної діагностики;

4.формування розуміння необхідності педагогічної діагностики навчально-виховного процесу як вихідного моменту планування виховної роботи з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів, їх потреб, інтересів, здібностей; інтересу до здійснення педагогічної діагностики як складової майбутньої професійної діяльності вчителя, розвинути відповідальне ставлення до реалізації виховної функції вчителя.

Щодо організації практики, то термін її проведення визначається на підставі навчальних планів інституту в цілому і факультетів зокрема.

Місце проведення навчальної практики визначається за бажанням студента. Він може проходити практику як в школі, що закінчив, так і в будь-якій іншій. Для цього потрібно заповнити стандартне **направлення**, подати його керівникові практики не пізніше, ніж за два тижні до початку практики. Після його реєстрації і підтвердження підписом завідувача педагогічною практикою та печаткою інституту, воно повертається до студента, а в перший день практики стає підставою для наказу по школі про залучення студента до педагогічного колективу в якості практиканта на визначений період.

Після завершення практики студент отримує стандартну **довідку** за підписом класного керівника та директора школи, про те, що зазначена практика відбулася.

Під час практики студент повністю дотримується внутрішнього розпорядку роботи школи (6-годинний робочий день) та вимог до педагогічного персоналу (культура спілкування, зовнішній вигляд, пунктуальність, організованість тощо).

Зміст практики визначається її цілями і складається з:

1) відвідування, запису та короткого комплексного аналізу 2 уроків (фотографія уроку, де основна увага приділяється шляхам реалізації виховної функції вчителя на уроці, діяльності учнів та власним оцінним судженням студента; таблиця визначення його ефективності, висновки та пропозиції вчителю); уроки відвідуються як в закріпленому класі (в цей час студент знайомиться з учнями), так і в інших, якщо студента цікавить робота окремого вчителя;

- 2) виконання завдань:
 - соціометричне дослідження класу і взаємин у колективі учнів;
 - визначення коефіцієнту соціальної комфортності та рівня сумісності учнівського колективу;
 - вияв ціннісних орієнтацій школярів та труднощів, що виникають у шкільному житті;
 - використовуючи метод незавершеного речення, дослідити рольові і функціональні позиції учнів;
 - за результатами проведеної діагностики скласти фрагменти характеристик учня і класу, спланувавши подальшу виховну роботу з конкретним колективом школярів;
- 3) спілкування з дітьми та класним керівником;
- 4) педагогічних спостережень.

Робота практиканта над теоретичною темою «**Засоби та прийоми виховного впливу. Методи виховання**» передбачає комплексний аналіз 2-х уроків (занотувавши „фотографію” уроку і приділивши при цьому основну увагу шляхам, методам, прийомам реалізації виховної функції вчителя на уроці, а також діяльності дітей, супроводивши спостереження розгорнутими оцінками судженнями студента, аналіз уроку передбачає його розбір, визначення ефективності та висновки). Необхідні додаткові матеріали містяться у робочих зошитах з педагогіки та у щоденниках педагогічних спостережень для студентів II курсу, з якими вони працювали минулого року. Таким чином, відбувається закріплення дидактичних знань студентів та формуються вміння звертати увагу та аналізувати конкретні аспекти уроку.

Для закріплення знань з теми «**Методика вивчення виховного процесу**» студент має провести соціометричне дослідження класу для визначення інтелектуального, вольового, емоційного та загального лідерства і побудувати соціограми для наочного відображення взаємозв'язків і взаємостосунків у дитячому колективі, а також для визначення коефіцієнту соціальної комфортності та рівня сумісності дитячої спільноти з метою врахування результатів педагогічного моніторингу виховного процесу для його подальшого планування і вдосконалення; а також визначити ціннісні орієнтири дітей, запропонувавши їм занотувати на аркушах паперу, що вони найбільше цінують в людях, а що найбільше їм в людях не подобається. За допомогою анкетування практикант визначає найбільш типові труднощі, з якими стикаються учні у шкільному житті; а використовуючи метод незавершеного речення, досліджує: рольові позиції (коли б я був ...) та функціональні: (якщо мене ..., якщо я ...). За результатами вивчення дітей практиканти пишуть фрагменти характеристик: учня та класу.

Зразки необхідної документації, додаткового матеріалу для обробки результатів досліджень подаються у щоденнику педагогічних спостережень, складеному викладачами кафедри педагогіки. Для оцінювання результатів педагогічної практики кафедрою педагогіки були визначені наступні критерії.

КРИТЕРІЇ оцінювання педагогічної практики студентів 3 курсу за кредитно-модульною системою. Критерії: теоретичний; практичний; аналітичний; виконання навчально-дослідницького завдання, пов'язаного з тематикою курсової роботи практиканта.

Суттєві помилки – це помилки змістовного характеру, тобто невідповідність виконаного та висунутого завдань, користування не тим документом, яким треба користуватися за завданням; невідповідність виконаного завдання документу, за яким його треба було виконувати, смислові помилки у реченнях, невикористання педагогічної термінології, помилки у розрахунках, оскільки спричиняють помилки у висновках; наявність/відсутність педагогічної рефлексії.

Несуттєві помилки – це помилки, пов'язані з дотриманням вимог до ділового мовлення та з дотриманням орфографічного режиму.

I. Теоретичний- 20 балів - викладено загальні відомості про школу і клас, виконані завдання № 1-2, складався щоденний план власної роботи практиканта наступного дня.

Кількість балів	Вимоги
20-19 балів	всі теоретичні завдання виконанні у повному обсязі та без помилок.
18-16 балів	всі теоретичні завдання виконанні у повному обсязі, але мають 1-3 несуттєві помилки.
15-13 балів	всі теоретичні завдання виконанні у повному обсязі, але мають 4-6 несуттєвих помилок.
12-10 балів	теоретичні завдання виконанні не менше, ніж на 75% та без помилок.
9-7 балів	теоретичні завдання виконанні не менше, ніж на 50% та без помилок.
6-4 бали	теоретичні завдання виконанні не менше, ніж на 50% та наявні 1-3 помилки.
3-1 бали	без поважних причин теоретичні завдання виконанні в обсязі менше, ніж на 50%.

При виконанні завдань теоретичного блоку доцільно звернути увагу на наступні аспекти:

- державні документи, якими керується школа у своїй діяльності, а також шкільна документація;

- режим роботи школи, правила внутрішнього трудового розпорядку, оформлення, інтер'єр;

- перелік документації, яку веде вчитель /за ведення якої відповідає;

- які принципи і положення містяться у Законі, на основі яких будуються стратегія і тактика розвитку освіти в Україні;

- яким чином здійснюється управління та керівництво системою освіти України.

II. Практичний – 40 балів - зроблено фотографії 2 уроків та кількісна оцінка їхньої ефективності, зазначено, яким чином учитель реалізував виховну функцію на уроках, які принципи цілісного педагогічного процесу реалізовував; наявні ґрунтовні і детальні педагогічні спостереження за окремим учнем та колективом класу у цілому: відзначаються особливості взаємодії вчителів та учнів, характер спілкування, проблеми, які виникали у навчально-виховному процесі, тощо (див. перелік питань, поданий нижче); проведено анкетування учнів та оброблені його результати, проведено соціометричне дослідження та побудовані всі соціограми, визначено лідерство у колективі та коефіцієнт сумісності колективу.

Кількість балів	Вимоги
40-36 балів	всі практичні завдання виконані у повному обсязі та без помилок.
35-31 бал	всі практичні завдання виконані у повному обсязі та з 1-5 несуттєвими помилками.
30-25 балів	всі практичні завдання виконані у повному обсязі та з 1-5 несуттєвими помилками та з 1-3 суттєвими помилками.
24-19 балів	практичні завдання виконані в обсязі не менше, ніж 75% та без помилок.
18-13 балів	практичні завдання виконані в обсязі не менше, ніж 75% та з наявністю 1-5 несуттєвих помилок.
12-7 балів	практичні завдання виконані в обсязі менше 50% та без помилок.
6-1 бал	практичні завдання за неповажних причин виконані в обсязі менше 50% та з помилками.

III. Аналітичний – 30 балів - наявний комплексний **аналіз** 2 уроків та **висновки** до аналізу уроків; наявні **підсумки і висновки** щоденних педагогічних спостережень; **висновки** до інтерв'ю адміністрації школи; **висновки** соціометричного дослідження та **рекомендації** щодо організації подальшої виховної роботи з даним колективом; **висновки** до таблиць № 10-18 на сторінках щоденника педагогічних спостережень; загальні **висновки і враження** від практики, і всі вони **відповідають вимогам** до такого виду завдань.

Кількість балів	Вимоги
30-27 балів	завдання виконані повністю і без помилок
26-23 бали	завдання виконані повністю з 1-2 несуттєвими помилками .
22-19 балів	завдання виконані повністю, з 1-2 несуттєвими помилками та 1-2 суттєвими .
18-15 балів	завдання виконані повністю з 3-4 несуттєвими помилками та 1-2 суттєвими .
14-11 балів	завдання виконані в обсязі не менше 75% і без помилок .
10-6 балів	завдання виконані в обсязі не менше 75% з 1-2 несуттєвими помилками та 1-2 суттєвими .
5-1 балів	завдання виконані в обсязі менше 50% за неповажних причин з 3-4 несуттєвими помилками та 1-2 суттєвими .

При виконанні завдань аналітичного блоку (у педагогічних спостереженнях та висновках (спостереженнях, звіті, загальних висновках та враженнях) практики доцільно висвітлити такі орієнтовні питання:

- основні цілі навчально-виховної роботи педагогічного колективу;
- чи знає вчитель особливості кожної дитини свого класу;
- як ставляться діти одне до одного;
- чи всі діти цікавляться справами класу;
- як учні відносяться до спільної діяльності;
- чи є у класі активісти та чи користуються вони авторитетом серед однолітків;
- які стосунки активістів з іншими учнями;
- у яких суспільно-корисних справах бере участь клас; наскільки успішно;
- які завдання виховної роботи вирішує класний керівник у поточному році;
- що планується для їх успішного вирішення;
- яку роль відіграють взаємини вчителя з учнями у навчально-виховному процесі;
- якими знаннями та вміннями має володіти вчитель для створення авторитету в учнів;
- учні, які потребують особливої уваги з боку класного керівника, і причини цього;
- рекомендації щодо подальшої організації виховної роботи з колективом класу;
- як вчителі формулюють цілі уроків; чи відповідає це вимогам до цілеформування; якою мірою ці цілі досягаються і чому;
- яких принципів педагогічного процесу вчителі дотримуються у своїй роботі, а яких – ні;
- які умови треба створити для реалізації завдань різнобічного розвитку учнів;
- який, на Вашу думку, стан матеріально-технічної бази та художнього оформлення школи;
- які вікові особливості найбільш яскраво проявлялися в учнів Вашого класу, наведіть приклади;
- які індивідуальні особливості учнів Ви спостерігали під час практики? У чому це проявлялося;
- чи спостерігали Ви під час практики гендерні розбіжності (між хлопчиками та дівчатками) в проявленні особистостей учнів Вашого класу? В чому це проявлялося;

- Чи були Ви свідком конфліктних ситуацій у класі? Яким чином вони вирішувались? А як би Ви вирішили цю ситуацію;
- Зробіть аналіз ситуації спілкування вчителя з учнями, яка Вам найбільш сподобалась (не сподобалась);
- Зробіть аналіз ситуації звичного (незвичного) варіанту спілкування між дітьми Вашого класу;
- Зробіть аналіз ситуації спілкування між хлопчиками та дівчатками (між хлопчиками, між дівчатками) Вашого класу;
- Які утруднення в спілкуванні дітей Ви спостерігали під час практики;
- На якому рівні (низький, середній, високий), на Ваш погляд, знаходиться культура поведінки дітей Вашого класу? Чому Ви так вважаєте? Що потрібно зробити для її підвищення;
- Хто і чому є лідером у Вашому класі;
- Чи були у Вашому класі обдаровані діти? Як до них ставились вчителі, учні, Ви особисто;
- Чи були у Вашому класі важкі діти? У чому проявлялась їх важковиховуваність? Як склалися їхні стосунки з дітьми, вчителями, з Вами особисто;
- Яким чином тема Вашої курсової роботи з педагогіки відбивалася в практичній діяльності вчителів та студентів;
- Чи були в школі вчителі, на яких Ви б (не)хотіли бути схожим? Розкажіть про них.

IV. Навчально-дослідницьке завдання, пов'язане з тематикою курсової роботи студента– 10 балів. Самостійне визначення практикантом змісту завдання, методів його виконання, формулювання висновків до завдання та рекомендацій для організації подальшої виховної роботи з класом.

Кількість балів	Вимоги
10 балів	завдання виконане у повному обсязі, без помилок та повністю самостійно.
9 балів	завдання виконане у повному обсязі, без помилок та за несуттєвої допомоги викладача (корегування питань анкети, бесіди, поради у доборі тестів).
8 балів	завдання виконане у повному обсязі, без помилок та за допомоги викладача у виборі змісту дослідження.
7 балів	завдання виконане у повному обсязі, без помилок та за допомогою викладача у визначенні змісту і методів виконання завдання.
6 балів	завдання виконане в обсязі не менше 75%, без помилок та за суттєвої допомоги викладача у визначенні методів реалізації змісту завдання.
5 балів	завдання виконане в обсязі не менше 75%, без помилок та за значної допомоги викладача у визначенні змісту та методів його реалізації.
4-1 бал	завдання виконане в обсязі, що не перевищує 50%, без помилок та повністю самостійно.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Робота кафедри педагогіки, результати педагогічної практики, які ми аналізуємо два роки поспіль від запровадження даної моделі, дають підстави стверджувати, що запропонований варіант оцінювання надає можливість більш об'єктивного підходу до визначення рівня досягнень практиканта, стимулює студентів до більш кропіткої і наполегливої праці, почастишали звернення за консультаційною допомогою викладачів, що свідчить про зацікавленість студентів результатами навчальної діяльності. Безумовно, не можна говорити про повну досконалість запропонованої моделі,

яку кафедра буде вдосконалювати, але те посилення уваги саме до формування професійних компетенцій, на що ми й орієнтувалися і розраховували дає, як переконує практика, позитивний результат, отже, стратегію розробки моделей оцінювання кафедрою обрано вірно. На часі розробка моделей оцінювання результатів педагогічних практики студентів 3 курсу у літніх оздоровчих таборах та студентів 4-5 курсів, над чим ми і працюємо зараз.

Література:

1.Соловей М., Спіцин Є., Кудіна В. професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання / М. Соловей, Є. Спіцин, В. Кудіна. – К. : Ленвіт, 2008. – 377 с.

Статья посвящена представлению критериев оценивания педагогической практики студентов 3 курса в условиях кредитно-модульной системы.

The author presents the pedagogical practice's criteria in the light of ESTC.